

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Gud. — De tre søiler. — Dei hyller Dyret. — Hvad nu? — Av Polens saga. — Hollywood og katolsk liv. — Ugress i vår have. — Sladder. — Latinske hymner i norsk omdikting. — Herhjemme. — Misjonsnytt.

Gud.

Av. A. J. Lutz. O. P.

Fordi alt bunner i «Den som er», derfor kan også alle ting føre vår tanke op til Ham. La en tanke- rekke begynne hvor som helst i den synlige natur eller ved historiens fakta eller i vår bevissthet eller ved den etiske samvittighets fordringer eller ved opplevelsen av en estetisk skjønnhet eller ved en skuffelse — tenker vi den til ende, og forsker vi etter sakens dypeste grunn, så kommer vi nødvendigvis til all virkelighets urgrunn. Vår tanke prøver å klamre sig fast, snart her, snart der, ved noe, som passer inn i vår fornufts eller erfarings grenser, og som synes å gjøre rede for tingene eller å gi livet en mening. Kall det «naturen» eller «idealet» eller «evolusjonen» eller «samfundet»; ikke så snart har vi funnet et fast punkt, som synes å bære det hele, før det svikter igjen. Vi må videre, videre, dypere, dypere; ingen hvile er der å finne, hverken for den forskende tanke eller for det forpinte hjerte, før der åpner sig likesom en annen verden hinsides både den materielle og den åndelige verden, vi ferdes i — en virkelighet, som hviler på sig selv i evighetens klare ro, og som uten selv å forandres er ophav til alt verdens gang og til alt livs utfoldelse. Ganske visst kan vi opgi forskningen og stanse på halvveien; eller vi kan fortape oss i sanseintrykk og fantasi- bilder, som en flod fortaper sig i en sandørken i stedet for å strømme bort til havet; eller vi kan bli rammet av en hemmelighetsfull redsel for det store, som vi begynner å skimte, for dette store er ikke bare den absolutte virkelighet for vår tanke, men Herren over hele livet, lovgiveren og normen. Hele vårt sinnelag og all vår gjerning må nødvendigvis slå inn på andre veier, alt ettersom vi møter

Ham eller ikke. Men følger vår tanke ærlig og modig sitt eget sannhetsinstinkt, tro mot sin naturs medfødte lover, så møter vi Ham, og i Ham den absolutte sannhet, det absolutt gode og skjønn, det evige liv, den evige sødme og salighet.

Således å møte den absolutte virkelighet, det er det naturlige åndslivs og kulturens høieste trin. Det er mere, enn den høieste estetiske eller etiske glede kan være for oss, når de ikke viser vei utover sig selv. Det er virkelig å opfatte himmel og jord og å se inn i tilværelsens dypeste hemmelighet. Trenger vi inn i tilværelsens lønnkammer, så møter vi mangel, savn og skuffelser, vi føler oss omgitt av det tomme, smertefulle intet. Men nettop dette intet, som vår dypeste intuition opdager i tingenes grunn, åpenbarer den evige virkelighet. «*In deinem Nichts hoff ich das all zu finden* — I ditt intet håper jeg å finne alt», sa Faust til Mefistofeles, da denne viste ham veien til det tomme skyggerike.¹⁾ Hos Goethe er det en poetisk drøm. For oss er det en velsignet virkelighet. Vi oplever — til en begynnelse kanskje kun intellektuelt, men litt etter litt med hele vår sjel — at det gode er sterkere enn det onde, det sanne sterkere enn det usanne, livet sterkere enn døden.

Og den tankegang, som fører til Gud, er i grunnen ganske enkel. Den krever ingen vidtløftig naturforskning, ingen teleskoper, ingen kjemi, ingen matematikk. Det som er kjernen i Gudsbeviset, kan oppfattes av ethvert menneske med klar fornuft: En verden utfolder sig omkring oss; den både er og er ikke. Den har ikke skapt sig selv; følgelig skyldes

¹⁾ Sml. Goethes Faust II.

dens tilværelse en årsak, som er forskjellig fra verdensaltet. Jo mere mennesket overveier dette, des klarere og enklere blir denne tankegang. Til slutt blir den likesom et enkelt og dypt blikk, der uten møie fester sig ved det evige, som ligger bak alle ting. De filosofiske betraktninger, som knytter sig dertil, har ingen annen hensikt enn nærmere å begrunne den enkle oprinnelige betraktning og å hevde dens sannhet mot sofisteri eller mot «videnskapelig overtro». De kan synes innviklet og virkelighetsfjerne. Det kommer derav, at metafysikk nu engang er metafysikk og ikke biografteater. Vi forlater det fysiske plan, hvor virkeligheten trer oss imøte i synlige former, i farver og toner og andre inntrykk, som får nervene til å dirre. Våre åndelige evner må frigjøre sig fra sanselivets trykk for å få fatt i den oversanselige virkelighet. Dette er ingen lett oppgave. Dessuten er der i vår moderne tid kun sjeldent leilighet til å leve i en åndelig atmosfære, som kan virke hjelpende i retning av metafysisk kultur. Den metafysiske tenkning er blitt sørgelig forsømt. Fornuften forsøker kun i tid og rum; den graver sig ned i den fysiske verden for å iakttå tingenes forhold til hverandre på det fysiske plan. Naturvidenskap, biologi, teknikk, den såkalte psykologi o. a. påstår å være den egentlige kultur, eftersom de alene rummer muligheter for å gjøre livet på jorden behagelig. Kan metafysikken oppfinne flyvemaskiner eller drepe basiller samt menneskefostre i moders skjød? Kanskje vil det engang igjen gå op for menneskeslekten, at de verste basiller er dem, som lammer det høiere åndsliv. Og det høieste åndsliv er nettopp det, hvor mennesket i sin forskning etter tingenes sammenheng opdager, at alt beror på «Den som er».

Så lenge ånden ikke er nådd så langt, føler den sig likesom fanget av det uvirkelige, kuert av det utilstrekkelige. I stedet for å bli en kilde til høiere klarhet blir verdensaltet et kaos; i stedet for å møte et mysterium møter vi det absurde eller en rekke problemer, som just for de edleste ånder er uendelig kvalfulle. De iakttagelser, som de gjorde under lange års forskning i himmel og på jord eller i menneskets indre, nekter å utlevere den sannhet, de gjemmer, likesom en blomsterknopp, som nekter å springe ut.

Gjaldt det bare å tilfredsstille den videnskapelige forskertrang, så kunde man nok finne sig i dette savn. Men der står meget mer på spill enn den blotte viden. Det gjelder selve livet — ikke alene livet hinsides graven, som vi for øieblikket ser bort fra — men vårt liv som mennesker her på jorden, vårt liv som fornuftige vesener, som personligheter og medlemmer av et samfund. Ærefrykten for den menneskelige person følges alltid med ærefrykten for en personlig Gud. Svinner Gudsbevisstheten bort i materialisme eller panteisme, så svinner også forståelsen for menneskets verd. I stedet for et vesen med personlig dømmekraft, med initiativ og ansvarsfølelse, med fri vilje og moralsk sans blir mennesket enten «et blondt dyr», en brutal voldsherre, i fall det er den sterkere, eller en trell, hvis det er den svakere, at det er identisk med Gud-

dommen, siden Gud og verden er ett; eller at det jo snart er slutt med lidelsen, eftersom livet slutter ved graven. Nei, vi kan ikke føre vår bevissthet om godt og ondt, om plikt, om menneskelige rettigheter og moralsk adel tilbake til en norm, som i sig selv er kilden til alt sant og godt, så vil kanskje denne bevissthet vedvare en tid, så lenge menneskeheten ubevisst lever på arven fra svunne tiders Guds-tro; men i det lange løp kan ingen makt i verden verne om de menneskelige goder, når kulturens goder hviler på flyvesand.

Denne aktuelle artikkel er kapitlet «Filosofi for alle» i paterens bok GUD, som er utkommet på Pauluskredsens forlag.

De tre søiler.

Av Peter Schindler.

Hvis et menneske samler all sin erkjennelse, sine opplevelser og erfaringer i en sum og ser dem som et utsnitt av det som menneskeheten har forstått, gjennomlevet og lært — ser sitt eget liv som det det er: bare en dråpe i menneskehetens evig bølgende ocean — ja, så svimler det for ham, ti alt flyter, beveger sig, utvikler sig, utvides, vokser, endres, forgår, gjenopstår hjulet, Jacobus talte om, står aldri stille, men maler fortære og fortære dag for dag, maler også blod, maler tårer, maler angst.

I denne sin svimmelhet søker så dette menneske et holdepunkt, som man på det slingrende skibsdekk under den rasende fart midt i de brølende krefter griper etter hvad som helst — bare for ikke å styrte om, falle over bord, synke

Dette menneske griper — helt naturlig — rett for. Han søker sitt holdepunkt i *sig selv*, i personligheten, i jeg'et, i subjektiviteten: «Jeg kan ikke la andre tenke for mig — rett eller vrangt, men det jeg mener, må nu være sannheten! Jeg kan ikke la andre skrive mine lover — jeg må være min egen lov og se å slå mig igjennem som vi alle gjør det! Og jeg kan ikke i dypeste forstand feste mitt hjerte til noen eller noe annet enn til mig selv — ting smuldrer, mennesker sviker, naturen dør har jeg ikke evig liv i mig selv er det intet evigere liv — kan jeg ikke beruses av min personlighets rikdom er det ingen høiere salighet»

Og dette menneske klynger sig med den forlistes fortvilelse til sig selv idet han tenker at det er en sikker søile — men så opdager han at det kun er løst stykkgoods han klynger sig til, at personligheten hvirvles med i tidenes og kreftenes brenning — og så først lyder skriket: «Frels mig, Herre, jeg forgår!»

*

Og mennesket merker at en hånd har grepet hans. Ikke en titanhånd, ikke en kjempeneve, som krampaktig og nervedirrende holder ham oppe fra hvirvel-

Dei hyller dyret.

Kva er det som stiger
ar havet so stygt?
Kven hev då so vanskapt
eit ufriske bygt?
Frå avgrunnen kom det
i ovstyrke fram,
og merke ber Dyret
av synd og av skam.

Det rikjer og råder
i glimande glans.
Frå hovudet glitrar
båd' krunga og krans.
Med augo som gløder
av helheims brand
det kannar seg folket
so vida um land.

Og ropte dei gjorde
på Dyret i kor,
og lova det lydnad
med hyllings ord.
«Hjå Dyret er fagnad
og fridom og fred.
Det råde og rikje,
slå krossmerket ned!»

Og lurane læter
frå land og frå hav.
For Livet og Ljoset
dei grever ei grav.
Dei soli vil riva
frå himlen ned
og gjeva all verdi
ein helheimsfred.

Lars Eskeland.

strømmen — men en hånd som en menneskesønns, dog at dens sterke ro ikke er av Adams kjød og blod.

Og den som rakte ham hånden fører ham inn på kysten og lar ham bo i sitt hus — ikke som gjest, ikke som en forlist stakkar, men som en kjær sønn. Og efterhvert som han friskner til får han lov til å ferdes overalt i huset, lærer dets lønnkamre å kjenne, finner trygghet i dets urokkelige ro, vederkvegelse i dets skjønnet og nytt liv ved dets bord. Og gjennom hans hjerte går et salig sukk: «Herre, hvor er det godt å være i ditt hus!»

Vil så noen — en lang tid efter når han er blitt helt hjemmevant — spørre ham: «hvad er det som gjør dig så trygg?» — ja, så vil han peke på Guds husets tre store søiler, som gir det styrke til å stå mot verdens veldige uvær utenfor:

Dogmene, som blev ham gitt i stedet for hans eget hjernespinn, i stedet for hypotèses og teorier, i stedet for skjær og gjettverk. Deres uendelige klare system, som omfatter alt i altet: atomet og kloden, menneskehjertet og Gud, historien og «den enkelte», reiser sig i selve Guds åpenbarings sannhetsstyrke og forener sig i mennesketales jevne og logiske forståelighet. Det gir styrke å møte det eneste, som ikke kan diskuteres men som blir trodd, fordi kilden til dets erkjennelse er Gud og ikke ens egne tanker.

Sakramentene, som skjenket ham Guds eget liv i hans indre — en gang levet og lidt av Guds sønn i menneskeskikkelse og av ham efterlatt menneskehjerter, som ikke kan mettes av noe mindre enn Gud selv. Ikke hans hunger efter Gud, ikke hans famlen efter feste, ikke hans strid med kjød og blod men Gud selv som i sin sønn, menneskets menneskevordne bror, læger syndens sår, nærer hjertets gjenfødte liv fra dåpens stund, helliger pakten, salver dødens sår. Det gir styrke å føle vekten lagt hos Gud og ikke i en selv.

Liturgien, Guds barns velopdratte, veloplærte tale på Guds rikes morsmål, kjær som vår egen tunge — til avløsning av hjertets uarticulerte skrik, til erstatning for sinnets forvirrete famlen og tankens uhjelpelige kallen på farsnavnet. Fellesskapet i *Gloria* som enheten i *Credo* og all tales taushet, når *Ordet* taler med mennesketunge og blir brød for sjelenes liv og vin til sjelenes helse. Det gir styrke når ens bønn går op i alles bønn — og i Guds enbårne sønns bønn.

*

Men møter ham en dag et verdensbarn og spør ham: «Kjeder det dig allikevel ikke et lite grann å være kommet fra bruset og brenningen inn i denne høie stillhet, denne styrkende ro?» — ja, så svarer han: «Nei, ti det er ennu brus og brenning tilbake i mitt indre og sterke krefter strides i min sjel om enn ikke lenger med usikkert utfall. Og i min Guds hus er det ikke *vaccuum*, ikke den *døde* ro, men den *levende stillhet*, ladet med energiens hellige susen, tonende av himmelsk velklang. Jeg har fullt op å gjøre for hele min livstid med å få alle min sjels stormherjede strenger stemt efter Guds tone som den klinger i hans hellige ord — bare det at det er ikke mer en desperat kamp men et energisk arbeid, en uophørlig streben med likeløp og hvirvler, med avsporing og rettledning, med spenning og med stigning mot et klimaks utenfor vår eksistens. Jeg er grepet av *Kirkens mysterium*, ikke lenger ene men «katholikos», i forlengelse av, i årsakssammenheng med, i mottager- og giverforhold til alt og alle i Guds altomfattende rike. Mitt liv er kommet inn i Guds sammenheng — jeg blev befridd for selvet, jeg'et, subjektivitetens tyranni og usikkerhet og fant min fred og mitt virke i ham som er!

Peter Schindler.

Hvad nu?

Krigen er et faktum og alle tenkende og følende mennesker må spørre sig selv: «Hvordan er det mulig at det er kommet så langt med oss, med den civiliserte menneskehet, tross alle de anstrengelser som er gjort for å bevare freden?» Freden — ja, men *hvilken* fred?

Den franske statsmann Paul Boncourt sa for noen år siden: «Vi har konstruert en fredsmekanisme, men den er ubrukbar så lenge den ikke settes i gang av statsregjeringenes politikk.» Og den sveitsiske forbundsresident Motta uttrykte det samme da han sa: «Fredsprotokollenes kraftcentraler må bli drevet av solidaritetsfølelse og forsonlighetsånd og det må komme til en gjennomgripende forandring i de moralske og intellektuelle synsmåter.»

Begge disse uttalelser falt under det almindelige gjenreisningsarbeid som fulgte i det første tiår etter verdenskrigen — men allikevel står vi nu på grensen til en ny verdenskrig, fordi ansvarsbevisste menn som Boncourt, Motta og mange med dem ikke har funnet tilstrekkelig gehør for sine tanker, ord og handlinger. Fredsideen i sig selv er vel anerkjent og hyldet overalt — derom vidner jo alle de anstrengelser, som samtlige land og ikke minst de ledende i de nasjoner, som allerede er med i krigen har gjort for å kunne bevare og oprettholde freden. Det er bare det at denne fredsidé og dette fredsarbeid aldri er kommet ut av teoriens grå tåke og har funnet frem i praksis til det enkelte menneskes absolutte vilje og derfra ut i hele folkeviljen. Man har holdt sig til de rent ytre og overfladiske forhold i den formening at kunne *enighet* opnåes da var alt vel og bra, og man glemte at selv om man bygger demninger for havets makt har man ikke dermed bundet dets krefter. Kommer en storm frigjøres de atter. Det er kun Kristus og hans ord som kan true bølgen til absolutt ro.

Enkelte menn har som allerede citert dog innsett dette. Vi kan tilføie hvad professor Føerster hadde moralsk mot til å si i 1917, mens krigsbegeistringens bølger ennå gikk høit: «Hvor paradoksalt det enn høres ut så er det kun mulig å nære en sann, lutret og ren kjærlighet til fedrelandet, hvis man har et overnasjonalt ideal som man setter høiere enn det nasjonale: en religiøs-etisk tro og livsanskuelse.»

Som i et nøtteskall har han her konsentrert alle statsstyrers oppgave — men hvor er ikke denne oppgave blitt sveket og forfusket over alt i de mellemliggende år! En voldspolitikks fullbyrdede kjensgjerninger er blitt understøttet av tvetydige diplomatiske forhandlinger, hvis frukter har vært traktater og pakter uten realitet, hensynsløse maktroverser proklamasjoner uten annen folkerettslig begrunnelse enn opportunitetshensyn — kort sagt: man er vendt tilbake til det hedenske statsbegrep, hvor nasjonen og deres ledere representerte all retts høieste instans i sig selv, hadde guddommelig myndighet og derfor krav på å

bli tilbudt og dyrket som Gud og plikt til å betrakte all motstand som gudsbespottelse.

At derfor en ensidig nasjonalistisk politikk må utarte til avgudsdyrkelse sier sig selv og følgen er at den må svinge sverdet mot alle andre nasjoner i stedet for fredspalmen, ti fredspalmen hører kristendommen til, Kristi inntog i menneskehjertene. Og her er det at alle, for hvem fred ikke er eget fedrelands blomstring og velferd på alle andre lands bekostning men menneskehetens store samfunds felles utvikling fremad og opad, må gjøre sin innsats *nu*. Vi har jo den store hjelp at Benedikt XV har utstukket retningslinjene for dette arbeid således i sin fredencyklika: «Sanering av de mellemfølelige problemer etter de kristne morallover, gjensidig forståelse ut fra etiske motiver og hvilende på religionens rettsnorm som fredsgrunnlag, og innførelse av obligatorisk voldgift i alle stridsspørsmål.» Noe lignende sier Roosevelt i det fredsmanifest, som han utsendte for noen tid siden og hvori han forsøkte å hitføre en forståelse mellom Tyskland og Polen som kunde tilfredsstille alle parter, idet han bl. a. uttaler, at det kun kan etableres en *varig* fred, hvor det er en dyp fredsvilje til stede hos begge parter, som kan skape den fornødne mulighet!

All krig har sin årsak i overpotensert nasjonalisme, og denne tilfredsstilles aldri ved avtaler og overenskomster mellom regjeringene og deres diplomatiske representanter — det er og blir alltid skroplige surrogater hvormed man søker å stive en fallferdig verden av. Alle diplomatiske forhandlere har i våre dager tapt praktisk talt hele sin prestige og betraktes av «mannen på gaten» nærmest som en finere form for omstreiferi. Den dypeste grunn til dette er vel folkets instinktive følelse av at det ikke mer arbeides på lengre sikt — man søker å lappe på alle huller med overenskomster, som ikke er verd det papir de blir nedskrevet og undertegnet på, fordi vi nu lever i de plutselige kjensgjerningers tid. Det kan ikke hjelpe mer bare å holde sig til overflatefenomene — fred må ha en solidere grunnvold enn tilfredsstillelse av subjektive nasjonale ønsker og krav. Fredsarbeid er ikke en diplomat- og regjeringssak alene, men hvert enkelt menneskes — det er å knytte bånd mellom hjertene hinsides alle landsgrenser slik at krig blir en umulighet fordi bror ikke *vil* stå op mot bror. En *atmosfære* av fredsånd trenger verden til — la oss citere Clemenceaus ord til de franske sosialister: «Dere vil reformere fremtiden. Reformere først menneskene, så følger fremtiden etter!»

Altså: å praktisere sann realpolitikk nu blir å vekke og styrke enkeltmanns fredsvilje — er dette en utopi så er alt fredsarbeid utopisk og freden vil fremdeles «hvile på sverdspissen». For troen på Gud og hans kjærlighet og kjærlige ledelse av menneskehetens skjebne blir det da ingen plass i tilværelsen — men vi må vise vår tro i våre *gjerninger*, i de nøytrale land i første rekke ved å etterleve ordene:

«*Dømmer ikke!*» fullt ut. Nu har vi valget om vi vil svinge vår skarpe tunges sverd eller fredspalmen — velger vi det siste bereder vi dermed fredsfyrstens inntog i menneskehjertene på en ny måte, i det ny Jerusalem, hvor ingen lidelse og korsfestelse venter, men Guds rikes endelige seir.

Kjærlighetens og forsonlighetens fredspalme er svaret på det spørsmål som rettes til oss alle: «Hvad nu?» Må det falle oss alle lettere å løfte den levende gren fremfor det drepende sverd!

Av Polens saga.

Polens nasjonalhelligdom er den store borg Wawel i Krakau — det sted hvor praktisk talt alle de polske konger er blitt kronet og har funnet sitt siste hvilested sammen med landets berømteste sønner. Wawels historie gjenspeiler Polens kulturelle utvikling selv om rikets vugge ikke stod i Krakau, altså i den egn man pleier å betegne som «Lille-Polen», men i «Stor-Polen», egnen omkring Gnesen og Posen. Her foregår Polens allereldste saga, som ikke er helt klart belyst, men fra den historiske tid av og det polske rike blir til som selvstendig stat hører vi om i Krakau og Wawel. Om seive grunnleggelsen av byen har vi idag bare sagn å holde oss til, men det er historisk riktig at byen i slutten av det 10. årh. blev erobret fra Böhmen. Tradisjonen vil vite at det er de to slaveapostler Cyrill og Method som på sine misjonsreiser for første gang bragte kristendommen til landet, og allerede år 1000 hører vi at Krakau er bispesete. Kort etter kommer benediktinene som det første ordenssamfund og oppretter et kloster.

På selve Wawel har vi et vidnesbyrd om Kirkens allereldste tid i St. Leonardskrypten som tross senere tilbygninger har bevart sitt opprinnelige romanske preg. Ved slutten av det 11. årh. blir Krakau hovedstad og da landet blir opdelt i fyrstedømmer under en felles ledelse av de eldste fyrster avholder disse sine forsamlinger på Wawel, hvor i forveien biskopen har sin residens, mens fyrsten av Krakau bor i selve byen.

Dette blir imidlertid anledning til mange divergenser, og disse gir sig ca. 1070 uslag i et sørgelig og dramatisk sammenstøt mellom hertug Boleslaw den dristige og den fromme men viljesterke biskop Stanislaus. Hertug Boleslaw herjet hensynsløs til alle sider og la mer og mer av landet under sitt herredømme. Han lot sig utrope til konge og krone i Wawel, men vilde ikke bøie sig for biskopens henstillinger om å utvise mere kristelig adferd mot de overvunne. Gang på gang optrådte kongen voldsomt overfor biskopen og i et raserianfall drepte han ham til sist foran alteret mens han leste den hellige messe. Etter dette måtte selvfølgelig Boleslaw flykte og sagnet vil vite, at han endte sitt liv som botferdig i et kloster i Kärnthen mens et annet sagn melder at han blev sønderrevet av sine egne hunder på en jakt. Biskopen blev helgenkåret i 1253 og er senere blitt æret som Polens nasjonalhelgen. Et prektig sølvalter er reist til hans minne i Wawel-katedralen.

I de følgende århundre bygges det stadig på Wawel —

Leonardskrypten og «Sølvklokketårnet» er representanter for de eldste stilarter. Senere reises en ny og praktfull katedral med en krans av sidekapeller, men det blir renessansen som kommer til å prege stedet mest. Sigismundkapellet anerkjennes som en av denne kunstepokes perler og til slottet blev innkalt de to store italienske byggmestre della Lores og Berecci, som opførte en praktbygning, hvis eksterior og overdådige interiør regnes for renessansens severdigheter med sine av maleri og skulptur. Krakau blomstret samtidig under kloke kongers styre, men i 1609 var dette forbi. Kong Sigismund III flyttet residensen til Warszawa og dermed holdt Krakau op med å være Polens centrum.

Wawel beholdt imidlertid sin betydning som det hellige sted hvor kongene blev kronet og etter døden stedt til hvile. Det blev en slags nasjonalt symbol, idet etter hvert også de store polske diktere og frihetshelter blev begravet der — vi leser på sarkofagene navn med verdenshistorisk klang som Josef Poniatoski, Johan Sobieski, Thaddæus Kosciuszko og Josef Pilsudski. Marsjall Pilsudski førte som bekjent den siste store frihetskamp ut fra Krakau — intet under at hans grav i disse dager er pyntet med friske kranser. I øvrig var det første tyskerne nu gjorde efter å ha inntatt Krakau, å sette en æresvakt ved hans grav.

*

Karakteristisk for marsjall Pilsudskis hele innstilling er i øvrig at det i alle hovedsteder, hvor det finnes en polsk legasjon, er innstiftet en messe for ham som leses i katedralen eller hovedkirken på hans dødsdag — her i Oslo i St. Olavskirken. Han var en meget from og ydmyk mann ved siden av å være en viljesterk og fast karakter og en av de største militærbegavelser i nutiden tross han manglet regulær militærutdanning. Han vokste op som sønn av en stor og fornem slekt, som det var gått helt ut med. Av alle familiens store jordegodser i Lithauen var kun et eneste tilbake og det falt ikke hans foreldre lett å skaffe sine ti barn en noenlunde standsmessig utdanning. Men en glødende fedrelandskjærlighet blev innprentet dem og denne bar gode frukter hos Josef Pilsudski. Fra ganske ung av preket han det gamle polske rikes gjenreisning og da han ikke fikk vakt tilstrekkelig interesse hos sine standsfeller for sine planer vendte han sig til fabrikkarbeiderne som blev hans begeistrede tilhengere. For disse utgav han et blad «Robotnik», hvor han var redaktør, journalist, reporter, setter, trykker, ekspeditor og avisbud selv. Da verdenskrigen brøt ut fant den ham i fengsel for det frispreg han hadde ført mot makthaverne, men han slapp fort ut og drog til Warszawa, hvor han grep toilene med fast hånd, dannet regjering og trådte inn i krigen på de alliertes side. Han høstet frukten av sin kloke og forutseende politikk, men i 1920 brøt Russland inn over grensen og satte ikke alene hans verk men hele Europas kultur i fare. Men det slag er blitt benevnt «underet ved Weichsel» reddet verden for bolsjevismen — ved den anledning vant den nuværende polske hærs øverstbefalende marsjall Rydz-Smigly sine riddersporer.

Pilsudski kunde senere dra inn på Belvedere som det polske rikes president og befolkningen både elsket og

fryktet ham. Hans hånd var fast og hans styre alt annet enn sentimentalt, men alle kjente hans rene karakter og opofrende livsførsel. Imidlertid lukket han sine øine allerede d. 12. mai 1935, styrket med Kirkens nådemidler, og blev bisatt med kongelige æresbevisninger, men hans innflytelse rakk langt ut over graven. Han hadde nemlig dannet sig et råd, som til å begynne med bare bestod av hans tidligere legionæroffiserer, og dette råd fører nu hans ideer videre, idet de av sin midte har valgt president, ministre m. m.

*

Til sist et par ord om Warszawa, hovedstaden og «Nordens Paris». Byen er Polens kulturelle og økonomiske centrum og ligger malerisk til på høidene langs Weichselsfloden, der på dette sted er 450 m. bred og så dyp, at den størsteparten av året kan befares av selv store skib. Disse gode geografiske betingelser har gitt den en relativ fort utvikling fra et lite fiskersted til en by på 1 200 000 mennesker. Opblomstringen begynte da residensen i 1596 blev flyttet fra Krakau til den og da praktelskende konger tilkalte Europas ypperste kunstnere for å bygge kirker, slott m. m. og utsmykke dem med skjønne malerier og skulpturer. Også de fire store broer og de skjønne parkanlegg bærer kunstneriske prydelser. Slottsplassen danner skille mellom den nye og gamle bydel og dens midtpunkt er det berømte monument over kong Sigismund III. En rekke herlige kirker dominerer bybilledet — av Warszawas 1 200 000 inbyggere er de 67 % katolikker, 1,9 % protestanter og 30 % jøder. Den er setet for en katolsk erkebiskop og universitetet har et katolsk-teologisk fakultet. Erkebispedømmet teller i alt 1 600 000 katolikker, 18 dekanater, 248 sogn, 302 kirker og 216 kapeller, 683 sekular- og 158 ordensprester, 28 munke- og 105 søsterkongregasjoner.

Hollywood og katolsk liv.

Forbindelsen mellom Hollywood og katolsk liv forekommer én kanskje temmelig løselig. Imidlertid er det en kjensgjerning at Hollywood i den senere tid har produsert flere filmer med sterkt katolskt innslag, navnlig med katolske presteskikkelser i viktige roller eller endog i hovedrollen.

Spencer Tracy som på en glimrende måte fremstilte presten i den høit roste film «Boys Town», er katolikk. Også O' Brien, presten i filmen «Angels with dirty faces», er katolsk skuespiller.

Man forbereder nu innspillingen av en film om Pater Damians liv. Damianfilmens instruktør John Farrow er katolikk og har utpekt skuespilleren Joseph Calleia til å fremstille rollen som den prestelige helt, der som bekjendt ofret sitt liv for de spedalske.

Det ser i det hele tatt ut som om de mange protester mot feilaktige gjengivelser av katolske prester og av kirkelige ceremonier har ført til gode og gledelige resultater. Filmselskapene søker etterhvert å erobre sig et godt navn også på dette område og

blir mer og mer villig til å ta forholdsregler så klager kan undgås. De begynner derfor også å foretrekke katolske instruktører og skuespillere, når det gjelder å fremstille episoder fra katolsk liv.

Man har endog gått til å ansette en katolsk prest, Father Cook, som konsulent, da man begynte filmatiseringen av Victor Hugo's «Klokkeringeren fra Notre Dame». Som man kanskje vil huske gikk denne uhyggelige historie som stumfilm i 1923 og vakte da en storm av protester fra katolsk hold fordi det katolske miljø var så håpløst fortegnet. Father Cook har med en gang benyttet sig av sin bemyndigelse og foretatt viktige forandringer. Han har således helt sløifet den scene som filmens manuskriptforfattere for å gjøre fortellingen mer spennende hadde innlagt og hvori dekanen bryter taushetsplikten i skriftemålet. Father Cook har erstattet den med en annen, hvori forbryteren selv avlegger tilståelsen. Det er den kjente filmskuespiller Charles Laughton som skal spille hovedrollen i denne filmen.

Ugress i vår have.

Av br. Frans.

Følgende er noen av mine tanker da jeg hørte om en utmeldelse fra Kirken for menneskenes skyld:

En utmeldelse er alltid en like stor sorg for vi, som holder fram med å tjene Gud i vår hellige tro, ti det betyr for oss, at vedkommende er sluttet med å være et lem på Kristi mystiske legem — Kirken — at han eller hun ikke mer får næring og kraft til sitt åndelige liv fra sakramentene og at dette menneske derfor etterhvert vil bli som et tre, oprevet med rot og stamme og krone fra sin grobunn. Det kan godt ennå en tid se friskt og grønt ut, men etter hvert blir det grønne til mugg og sopp og ender i forråtnelse.

Men grunn til utmeldelsen er oftest den at det faller yngre katolikker vanskelig å skille mellom person og sak, mellom Kirken og dens medlemmer. Vi eldre må forsøke å få dem til å forstå at ingen har rett til å vente at alle skal være fullkomne selv om vi alle skal strebe mot dette høie mål ved hjelp av Guds nådes medvirken i alterets og botens sakrament og gjennom vårt bønneliv — og især få dem til å forstå at ingen kan nå til fullkommenhet så fort som medmennesker ønsker og forlanger det.

Men like så betydningsfullt er det at vi overfor alle som ser det ufullkomne hos katolikker og angriper det ikke bare gir dem rett eller kan hende støtter og supplerer deres angrep, men langt mer forsøker å undskylde og forklare det ufullkomne, og ikke ryster på våre fromme hoder og utstyrrer angriperne med nye våpen idet vi låner også vår tunge til å bringe sladder videre!

Og selv om det skulde dreie sig om faktiske forhold som er alt annet enn uklanderlige — la oss huske at de første kristne og millioner av kristne etter deres tid elsket den falne idet de søkte å være barmhjertige samaritanere slik at verdens dom over dem nettop var: «se, hvor de elsker hverandre!» De støttet de svake i ord og hand-

linger — og, kan hende vilde vi ikke se så mange sjele falle fra, om vi f. eks. gjorde det samme i vennelag, foreningsliv og i våre hjem ved alltid å tale vel om alle og konsekvent stanse dem som forsøkte å utlevere sin nestes feil og skrøpeligheter. Om vi møtte sladderer ved å tale de gode ord mot dens onde og aldri gikk med på å dømme noen selv om vi visste at de dømte oss! Ingen av oss vet rekkevidden av våre ord, når vi fariseisk ser ned på de som feiler og utleverer deres feil til dem, som er svake i troen og derved fristes til å melde sig ut av en kirke, hvis medlemmer enten er såre ufullkomne eller såre dømmesyke.

En skarp tunge kan altså være medvirkende årsak til en utmeldelse — vårt ansvar som katolske kristne er stort!

Br. Frans.

Sladder.

Den kommer fra østen og vesten,
går saktelig om blandt folk,
men sårer bestandig næsten
med tilhyllt giftig dolk.
Den vandrer på listige føtter,
går stille ad døren inn,
i ondskap den har sine røtter
og næres av hatefullt sinn.
Sett ikke ondt mellom venner!
Du angrer det sikkert en gang.
Med samme mål som du måler,
skal selv du måles den gang.

(gl. vers.)

„Latinske hymner i norsk omdikting.“

Med denne overskrift har *Asmund Sveen* i «Dagbladet» skrevet en meget anerkjennende anmeldelse av «Latinske hymner og sekvensar, på norsk ved Ragnhild Foss» — den vakkert utstyrte bok, som Det norske Samlaget utsendte ved juletid og som er blitt til like stor ære og glede for forfatter som for forlag. Det er «St. Olav» en glede å følge de mange opfordringer vi har fått til å innta også «Dagbladet»s anmeldelse:

Studentmållaget og Det norske samlaget har stor ære av sine bokverk frå mellomalderen og antikken. Lytefri omsetting, gode kommentarar og nytelig bokbunad sermerker desse seriane. I ei tid da nær sagt all bokreidsle bare er forretnings spørsmål, verkar det oppbyggelig å finne medvite, offervillig kulturarbeid på dette området.

Det skulle syns nesten ugjørlig å omsette litterært forsvarlig til moderne mål den gamle katolske kyrkje-poesien. Den språklige vansken er stor — konstruksjonsrikdomen i det klassiske målet kan gi rein abstraksjon mye meir syngende uttrykk enn vår formfatige nynorsk er i stand til. Sjølsagt må all poesiomsetting være om-

dikting, men i dette høvet krevs det dessutan at omsettaren eig kunstnarlig innsyn i kulturgrunnlaget, intuitiv evne til i alle fall i noen monn å leve oppatt den åndsroynda som fans for mellomaldermenneska. Alle dei ståande uttrykk i denne poesien, gjennomgangssymbol som kan verke klisjévorne på oss, åtte ei stendig evne til å hug-ta desse underlig sjåande realistane. Å gi overtydande uttrykk for moderne mål for denne harmoniske sameininga av einspissa abstraksjon, eksatisk kjenslestyrke og barnslig einfelde krev religiøst talent, fantasi og stort mod.

Slike eingenskapar har tvillaust Ragnhild Foss. Høgpøetisk flog saknar vel omdiktinga hennes oftast, men ser ein dei vanskane ho har hatt å vinne vore, kjenner ein vørnad for resultatet. Ho har gjort eit utval på 37 av dei mest kjende hymnene og sekvensane, mange av dei fins på dansknorsk i Landstads salmebok — mest i dårlig omsetting. Dårlig er Ragnhild Foss aldri, alltid synerho god smak og somtid er ho imponerande oppfinnsan, til dømes i julehymna «A solis Ortis Cardine». Det skal eit lykkelig handlag til å forme slik ei nensam og likevel pågåande omsetting. For å nemne noen av dei mest namngjetne: Jubilus de Nomine Jesu «Jesu Dulcis Memoria» (som før er omsett av Landstad og Blix), «Ave Maris Stella», «Stabat Mater Dolorosa», «Crux Fidelis», «Dies Irae, Dies Illa», påskesekvensen «Victimae Paschali Laudes», pinsesekvensen «Veni Sancte Spiritus», Thomas av Aquinos vanskelige hymner og den norske Olavsekvensen — dei fins her alle i fin og skjønnsam omdikting. Omsettaren har og for det meste vore trufast mot dei metriske førebileta — som vel er. Dei stutte og greie merknaden bak i boka gir opplysingar om diktarar og musikk.

Men det som vel gir Ragnhild Foss' omdiktingar størst verde for dei fleste moderne menneske, er at dei maktar å skape illusjon. Det angar mellomalder av dem — enda så enkle dei er i uttrykket. Dei vekker forestellingar om nordisk høgmellomalder, gir oss ein tokke av høgnorsk kjensle og universalistisk tanke som det trettende hundre-året byr oss å rikt. Ja der dei er best, syner dei glimt av fargerik, unyansert, formstreng, linemjuk norsk gotikk.

Og nesten alltid ligg den ålmenn-menneskelige kjernen uskadd på botner av denne poesien som har vore utsett for slik ei farlig overføring. Lat meg sitere adventhymna «Conditor Alme Siderum», den kan bedre enn all kritikk vise kor djupt omsettaren har opplevd mellomalderdiktninga:

«Ditt skaparljøs i stjernor bur,
ditt æveliv i deim som trur.
Vår Krist som hev oss atterløyst,
me kallar på deg: høyr vår røyst!

I trældoms band var livet lagt,
i synd og sott og myrkemakt,
då steig du frå ditt himmelrom
til jordi ned med lækjedom.

Det stunda til den siste kveld,
då skein det upp ein stråleeld,
frå møyarfang til pinslekross
du himmelteiknet vart for oss.

Vår Gud, kor er di makt vel stor!
Ved namnet ditt skjelv himmel, jord,
for deg må bogna alle kne,
dei kjenner teiknet: blod og tre.

Å heilag Gud, til deg me bed
som døma skal kvar ættarled:
hjelp oss i striden, store Far,
mot myrkemakt og fiend hard.

Med lov og takk me prisar deg
vår store Gud, vårt ljøs på veg.
Utalde folkeslag ein gong
skal kveda deg sin hyllingssong.»

Asmund Sveen.

Hechjemme —

Haugesund. Søndag d. 3. september tok menigheten her i byen avskjed med vår kjære sogneprest v. d. Vlugt, som har vunnet en god posisjon også i kretser utenom sin menighet. Det kan nemlig trygt sies at pastor v. d. Vlugt i de syv år han har virket i Haugesund, har bidratt meget til å fjerne mange fordommer og bundet bånd mellom katolikker og protestanter til opplysning for de sistnevnte. — Pastorens avsjedspreken var en gripende appell til oss alle om stadig å ha for øie det felles beste, kirkens beste, selv om det skal gå på bekostning av den enkeltes makelighet. Pastoren resymerte til slutt i sin preken de forskjellige opplevelser han har hatt som prest i Haugesund, de forskjellige funksjoner fra barnedåp til begravelse. Det var for oss tilhørere likesom en gjenoplevelse av alt det gode pastor v. d. Vlugt har fått nåde til å utføre i Haugesund. Manges øine var dugget og denne preken under høimessen blev da også den egentlige avskjed, det som man i alminde- lighet tenker på ved en avskjed: vemodsfyllt. — Om eftermiddagen ved andakten skjedde så innsettelsen av vår nye sogneprest, pastor Fr. Fishedick. Innsettelsen foretokes av pastor v. d. Vlugt, og efter at den nye sogneprest hadde avlagt trosbekjennelsen og pastor v. d. Vlugt hadde talt noen hjertelige ord til oss som skulde motta den nye presten og til ham som skulde etterfølge ham i embedet, besteg pastor Fishedick prekestolen og holdt sin første preken i Haugesund. Efter andakten var der en tilstelning i St. Olavslokalet hvor man ved et festlig aftensbord lot ordet være fritt. Pastor v. d. Vlugt hadde ytret ønsket om at det skulde være mer en velkomstfest enn en avskjedsfest, og stemningen var da heller ikke særlig vemodig, de forskjellige talere søkte å slå an de mer glade strenger, men det var jo ikke til å undgå at der blev en understrøm av vemod som nok la en viss demper på det hele. Formannen i St. Olavsforbundets lokalledd holdt en velkomsttale til den nye sognepresten og fremholdt for menigheten det viktige i at enhver prest stadig måtte betraktes som en representant for Kirken og at prestens person var av underordnet betydning i alt angående menighetsliv og sjelepleie. Han fremholdt videre den betydning en katolsk prests vigsel har og det hensyn man har å ta til den i omgangen med sin sogneprest. Han sluttet med å ønske pastor Fishedick velkommen og at han måtte anvende de fullmakter han som sogneprest hadde fått til å lede sin menighet til det felles beste. Den nye sognepresten takket derpå for velkomstordene og håpet på et fruktbringende og godt samarbeide med sin menighet. Så fikk pastor v. d. Vlugt fra formannen i St. Olavsforbundet noen takkens ord for hvad han hadde gitt oss Haugesundere i sin prestetid her. Først den vakre kirken som han straks tok fatt på å bygge og som han etterlot til oss ferdig og så å si betalt. Den er vakker og praktisk og lett å holde vedlike — i sannhet, et verdigere minnesmerke kunde ingen sogneprest efterlate

sig i en menighet! Pastoren blev derpå overrakt en gave fra St. Josefs menighet: en nøiaktig kopi av kirken, modellert og utført i siselert forsølvet tinn. Gaven gledet øiensynlig pastoren og vi håper derved å ha bevart oss i hans erindring, så at pastor v. d. Vlugt også på Hamar vil huske sin gamle menighet og St. Josefskirken i Haugesund. — Pastoren takket for gaven og for all glede han hadde oplevet sammen med St. Josefs menighet og sluttet med å invitere alle og enhver til Hamar. — Så kom en poetisk hilsen til den nye sogneprest ved en av menighetens unge damer og likeså til den avgåtte eogneprest ved en av de aller yngste damer. Til sist takket pastor v. d. Vlugt med noen vakre ord våre alltid opofrende St. Franciskus Xaveriussøstre, og den hyggelige fest sluttet med velsignelsen ved pastor v. d. Vlugt og «Store Gud vi lover Dig —»

O. H.

Misjonsnytt.

I Kina og spesielt i Shanghai har krigen skapt store problemer for søsterkongregasjonene på grunn av den strøm av foreldreløse barn, som stadig glir til dem fra de krigsherjede egner. Å få et tog på 1900 av slike barn på samme dag er ingen sjeldenhet for de katolske misjonærer, og alle skal skaffes mat, klær og tak over hodet.

*

På Cuba må 530 prester betjene en befolkning på 3 500 000 katolikker. Allikevel er Kirken i vekst men man kan tenke sig hvilken påkjenning det er for misjonærene.

*

Selv på Madagaskar finnes katolske speidertropper, som ledes av en jesuittpater. Det er i øvrig jesuittene som først kom til øya ombord på portugisiske skib. De måtte atter forlate stedet men i 1861 vendte de tilbake. Det finnes nu 6 vikariater som røktes av jesuitter, salesianere, Helligåndsfedre og maristene. Det finnes 32 innfødte prester.

*

Det av St. Bernhards-munkene grunnede kloster ved Mount Everest i Tibet leder nu også det apostoliske prektur i Sikkim, øst for Nepal ved Nord-Indias grense. Her driver St. Josephssøstrene fra Cluny en misjonsskole for barn fra Sikkim, Butan, Nepal og Tibet. Samtidig pleier de syke uten vederlag. Blandt søstrene er 6 irske, 2 engelske og 2 innfødte tibetanere.

*

Hvert tiende menneske i U.S.A. er neger og hver femtiende katolikk. Det nedlegges nu et stort arbeid for negermisjonen både av sekular- og ordensgeistlige og det har lenge vært seminar, som kun utdanner negre til prester for at de kan arbeide blandt sin egen rase. Dette «St. Augustins seminar» ved Bay St. Louis har nu utsendt en appell om støtte og har fått anbefaling av den nuværende pave, som i likhet med sin forgjenger regner utdannelsen av innfødte prester for å være en av Kirkens hovedopgaver i våre dager.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.